

กฎหมาย

สร้างระบบจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ : จะหยุดหรือจะเดินหน้าต่อไป ?

บรรยงก์ ลิ้มประยูรวงศ์*

ผ่านมาแล้วหลายวัน ตั้งแต่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ยุติการพิจารณาร่างกฎหมายทำให้ร่างกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่ต้องตกไป เพราะไม่สามารถนำเข้าสู่การพิจารณาของสภาในวาระที่ 2 และ 3 ได้ทัน แต่กระแสนักวิชาการเรื่องการสร้างระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมายนี้ก็ยังไม่หมดสิ้นไป ล่าสุดเมื่อวันศุกร์ที่ 16 มกราคมที่ผ่านมา คุณศรีสุรางค์ อินทร์ไทรนายกสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยครูเพลงอีกหลายสิบคนได้เข้าพบและเรียกร้องต่ออธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา ให้เสนอร่างกฎหมายนี้ต่อรัฐบาลชุดใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้บรรดาครูเพลงทั้งหลายได้พ้นจากการถูกเอาเปรียบ และความไม่เป็นธรรมทั้งหลาย และก่อนหน้านี้นี้ไม่กี่วันบรรดากลุ่มผู้ใช้งานเพลง ทั้งผู้ประกอบการคาราโอเกะ โรงแรม ภัตตาคาร ก็ได้มาแสดงความรู้สึกผิดหวัง และเสียใจที่ร่างกฎหมายนี้ต้องตกไป และสนับสนุนให้เสนอร่างกฎหมายนี้อีก

อย่างไรก็ตาม เสียงที่เคยต่อต้านคัดค้านเรื่องนี้ก็ยังไม่จางหายไป โดยเป็นการคัดค้านจากระดับค่ายเพลงใหญ่ บริษัทตัวแทนจัดเก็บ และศิลปินอาวุโสบางคน ซึ่งสรุปเป็นข้อกล่าวหาสำคัญ

ได้ว่าหน่วยงานของรัฐจะเข้ามารวบอำนาจผูกขาดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เสียเอง จะมีการควบคุมราคาค่าจัดเก็บ ซึ่งไม่เป็นธรรมกับครูเพลง และเหมือนเป็นการทุบหม้อข้าวของค่ายเพลงและบริษัทตัวแทนที่มีอยู่แต่เดิม ซึ่งข้อกล่าวหาต่างๆ นี้ ผมในฐานะที่เกี่ยวข้องกับร่างกฎหมายนี้โดยตรงตั้งแต่ต้น คือเป็นทั้งผู้มีส่วนร่วมร่าง เป็นผู้ประชุมร่วมกับคณะกรรมการกฤษฎีกา และนั่งเป็นคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณากฎหมายนี้อยู่ด้วย ขอยืนยันว่าไม่เป็นความจริงทั้งสิ้น

เหตุที่ต้องยกร่างกฎหมายให้มีการจัดระเบียบการเก็บค่าลิขสิทธิ์ เพราะที่ผ่านมามีการร้องเรียนเป็นจำนวนมาก โดยผู้ใช้งานเพลง เช่น ร้านคาราโอเกะ ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรมฯ กล่าวหาว่า การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ไม่มีความเป็นธรรม เอาเปรียบ มีการจัดเก็บซ้ำซ้อน จับกุมและข่มขู่เรียกค่ายอมความ และยังมีบุคคลที่เรียกกันว่า "นักบิน" กว้านซื้อใบมอบอำนาจจากเจ้าของสิทธิแล้วไปข่มขู่เรียกเงินเพื่อแลกกับการไม่ดำเนินคดี รวมทั้งครูเพลงจำนวนมากที่เป็นสมาชิกของบริษัทจัดเก็บบางรายร้องเรียนว่า บริษัทจัดเก็บ เอาเปรียบ ไม่จัดสรรค่าลิขสิทธิ์ให้หรือให้น้อย ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน ขณะเดียวกันบริษัทจัดเก็บเองที่มี

* รองอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

อยู่มากกว่า 10 รายขณะนี้ ก็ร้องเรียนว่ามี "มาเฟียคาราโอเกะ" ใช้อิทธิพลให้ความคุ้มครองเจ้าของตู้คาราโอเกะที่ผิดกฎหมาย ทำให้ไม่สามารถจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้

นอกจากนั้น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้เสนอให้สร้างระบบและจัดระเบียบ การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้มีความเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นและข้อเสนอแนะของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ สมาคมที่เกี่ยวข้องกับวงการเพลงที่เข้าร่วมสัมมนา รับฟังความคิดเห็นในเรื่องนี้

ก่อนการยกร่างกฎหมายก็ได้จัดรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องหลายครั้ง โดยมีตัวแทนบริษัทจัดเก็บ ค่ายเพลง ครูเพลง ผู้ใช้งาน เข้าร่วมประชุมด้วย และมีการเสนอร่างกฎหมายนี้ ตั้งแต่ปี 2548 ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ซึ่งได้มีการประชุมพิจารณาอย่างรอบคอบมากกว่า 30 ครั้ง และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณารับหลักการร่างกฎหมายในวาระแรก เมื่อ 21 พฤศจิกายน 2550 และส่งให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา โดยมีตัวแทนของค่ายเพลงใหญ่ 2 คน นั้นเป็นกรรมการวิสามัญและคณะกรรมการได้ประชุมพิจารณา รวม 7 ครั้ง แล้วเสร็จเมื่อ 18 ธันวาคม 2550 โดยไม่มีสมาชิก สนช. ท่านใดเสนอคำ เปรอญัตติเลย

กฎหมายนี้ มีโครงสร้างในลักษณะเชิงป้องกันและจัดระเบียบ โดยต้องการจัดระบบการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้มีระเบียบ โปร่งใส เป็นธรรม ต้องการคุ้มครองครูเพลงและเจ้าของสิทธิให้ได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม ต้องการให้ผู้ใช้งานเพลงที่จ่ายค่าลิขสิทธิ์แล้ว สามารถใช้งานเพลง

ได้อย่างสบายใจ โดยไม่มีใครไปเรียกเก็บซ้ำซ้อน หรือข่มขู่ดำเนินคดีได้อีก และต้องการให้บริษัทจัดเก็บสามารถทำหน้าที่ตัวแทนของเจ้าของสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพมีมาตรฐานและมีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ซึ่งจะทำให้วงการเพลงและสังคมไทย มีวินัย และมีการเคารพสิทธิของผู้อื่น

ตัวแทนจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมายนี้เรียกว่า "บริษัทจัดเก็บ" ได้เปิดกว้างให้เจ้าของสิทธิ ครูเพลง ศิลปิน หรือประชาชนทั่วไปสามารถรวมตัวกันขอจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด แล้วรวบรวมเจ้าของสิทธิให้เข้ามาเป็นสมาชิก ถ้ามีจำนวนเพลงที่จะจัดเก็บครบตามที่กำหนด ก็ไปยื่นขอรับใบอนุญาตต่อคณะกรรมการกำกับดูแล เมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วก็จะสามารถไปทำหน้าที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แทนสมาชิกได้ ดังนั้น บริษัทจัดเก็บจึงยังคงเป็นของเจ้าของสิทธิ ครูเพลง และประชาชนทั่วไป เหมือนเช่นเดิมทุกวันนี้ และจะมีก็บริษัทก็ได้ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วน โดยหน่วยงานของรัฐจะไปตั้งบริษัทจัดเก็บไม่ได้ จึงไม่มีการรวบรวมอำนาจหรือผูกขาดการจัดเก็บโดยภาครัฐตามที่กล่าวหากัน

บริษัทจัดเก็บที่ได้รับใบอนุญาตสามารถกำหนดอัตราจัดเก็บเองได้โดยอิสระ เพียงแต่กฎหมายบังคับให้บริษัทจัดเก็บต้องมีข้อกำหนดซึ่งเป็นกติกาในการบริหารการจัดเก็บ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมโปร่งใส ตรวจสอบได้ และข้อกำหนดนี้จะต้องประกาศให้สาธารณชนทราบ เพื่อให้รู้ว่าแต่ละบริษัทตั้งราคาการจัดเก็บไว้เท่าไร บริษัทจะหักเงินไว้เท่าไร และจะเหลือไปจ่ายคืนให้ครูเพลงเท่าไร ซึ่งก็เหมือนกับการปักป้ายราคาสินค้าให้ผู้ซื้อรูล่วงหน้าก่อน จะได้เลือกซื้อสินค้าได้ตามใจชอบแค่นั้นเอง ดังนั้น ข้อกล่าวหาว่า

รัฐจะเข้ามาควบคุมราคาจัดเก็บจึงไม่เป็นความจริง ถ้าบริษัทใดจัดเก็บแพง หักเงินไว้มาก แต่นำไปจ่ายคืนให้แก่เจ้าของสิทธิ์หรือครูเพลงน้อย ก็จะไม่มีการเข้าร่วม ซึ่งเป็นเรื่องของกลไกการตลาดในระบบการค้าเสรีทั่วไปนั่นเอง

หัวใจสำคัญของบริษัทจัดเก็บคือต้องมี "บัญชีงาน" ซึ่งก็คือบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับรายชื่อเพลง และผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ที่แท้จริง โดยบัญชีนี้จะถูกบังคับให้ประกาศต่อสาธารณชน เพื่อให้เจ้าของสิทธิ์ในเพลงทั้งหลายสามารถตรวจสอบและยื่นคำคัดค้านถ้าตัวเองมีสิทธิดีกว่าได้ภายใน 30 วัน เพลงใดที่ถูกคัดค้านก็จะต้องไปทำความตกลงกันหรือฟ้องศาลให้ได้ข้อยุติก่อนว่าใครเป็นเจ้าของที่แท้จริง เพลงใดที่ไม่มีการคัดค้านจึงจะนำมาจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้ ซึ่งโดยวิธีนี้ปัญหาที่ต่างคนต่างอ้างว่า ตัวเองเป็นเจ้าของสิทธิ์แล้วไปไล่เก็บค่าตอบแทนซ้ำซ้อนกันอย่างที่เคยเกิดขึ้นก็จะหมดไป

ประเด็นสำคัญที่สุดที่อยากให้เกิดความเข้าใจตรงกันก็คือ กฎหมายนี้ไม่ได้บังคับให้ต้องจัดตั้งบริษัทจัดเก็บขึ้นทันที แต่ได้วางเป็นเงื่อนไขให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้พิจารณาออกเป็นกฎกระทรวงเมื่อมีเหตุจำเป็น ถ้าบริษัทตัวแทนทั้งหลายที่มีอยู่เวลานี้ สามารถบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ได้เองด้วยความเรียบร้อย ไม่มีการเอาไรต์เอาเปรียบ ไม่มีการจัดเก็บซ้ำซ้อน ไม่สร้างปัญหาให้ผู้คนในวงการที่เกี่ยวข้อง และสังคมส่วนรวม เจ้าของสิทธิ์ ครูเพลง และบริษัทจัดเก็บเดิมทั้งหลาย ก็ยังคงสามารถเก็บค่าตอบแทนต่อไปได้เหมือนเดิม กฎกระทรวงก็ไม่มีผลความจำเป็นต้องออกมาใช้บังคับ

ดังนั้น การให้มีบทบาทยุติเกี่ยวกับบริษัทจัดเก็บไว้ในกฎหมายนี้ จึงเปรียบเหมือนกับการสร้างประตูฉุกเฉินไว้ในเครื่องบินหรือรถโดยสาร คือเพียงแต่ให้มีไว้สำหรับใช้ในยามฉุกเฉินจำเป็นเท่านั้น ถ้าไม่มีเหตุก็ไม่ต้องใช้ แต่เมื่อมีความจำเป็นก็สามารถเปิดออกมาใช้ได้ เท่านั้นเอง

โดยสรุปแล้ว กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดี และมีประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ บริษัทจัดเก็บจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ มีความชัดเจน โปร่งใส และมีอิสระในการกำหนดอัตราค่าจัดเก็บ การหักเงินไว้เป็นค่าใช้จ่ายของบริษัท และการนำเงินไปจัดสรรคืนให้สมาชิก เจ้าของสิทธิ์ เช่น ครูเพลง ศิลปิน ค่ายเพลง เป็นต้น จะได้รับความคุ้มครองเต็มที่ และมีหลักประกันว่า จะได้รับจัดสรรค่าตอบแทนจากบริษัทจัดเก็บในเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริม และจูงใจให้มีการสร้างสรรค์งานเพลงใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ใช้งาน เช่น ร้านคาราโอเกะ โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร ฯลฯ จะสามารถเลือกใช้เพลงจากบริษัทจัดเก็บได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความพอใจในเรื่องความนิยมของเพลงและอัตราการจัดเก็บที่เป็นธรรม และเมื่อได้จ่ายค่าลิขสิทธิ์แล้วจะได้รับความคุ้มครองไม่ให้ใครไปเรียกเก็บซ้ำซ้อน หรือข่มขู่ดำเนินคดีอีก

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้กรมทรัพย์สินทางปัญญากำลังพิจารณาทบทวนว่าสมควรจะเสนอร่างกฎหมายนี้ในรัฐบาลชุดใหม่อีกหรือไม่ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องอีกครั้งหนึ่งก่อน ซึ่งในเบื้องต้นได้เตรียมการที่จะจัดประชุมในวันอังคารที่ 12 กุมภาพันธ์ 2551 นี้

แต่ก่อนจะถึงวันนั้น เนื่องจากมีเสียงเรียกร้องจากบรรดาครูเพลงจำนวนมากทั่วประเทศ ขอให้กรมทรัพย์สินทางปัญญาจัดให้ครูเพลงทั้งหลายได้มาพบปะพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียดต่างๆ ของกฎหมายนี้เพิ่มขึ้น จึงได้ มีการนัดหมายให้ครูเพลงทั้งหลายได้มาประชุมหารือกันในวันอังคารที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.30 น. ที่ห้องประชุมกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งหากครูเพลงท่านใดสนใจ ก็ขอให้ติดต่อแจ้งความประสงค์ได้ที่สำนักลิขสิทธิ์ โทร.0-2547-4633 โทรสาร 0-2547-4631

